

Енциклопедія соціогуманітарної інформології. Том 1

Проект «ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ІНФОРМОЛОГІЇ» є науковим виданням у формі словника-довідника, в якому розкрито зміст основних доктринальних та нормативно-правових понять, термінів та словосполук, що використовуються в обігу наукових досліджень інформаційних процесів, явищ та відносин в соціальних та гуманітарних галузях наукових знань.

Надано інформацію про органи та підрозділи виконавчої влади, а також наукові установи та видання (у тому числі закордонні), громадські об'єднання, що є суб'єктами інформатизації з відповідними коментарями провідних фахівців за напрямками.

Викладено відомості про вітчизняних вчених, які займаються проблематикою наукового та організаційно-правового забезпечення процесу інформатизації держави, дослідженнями інформаційної сфери в цілому. Пропонується систематизований за галузями знань та спеціальностями перелік наукових розробок на рівні дисертаційних досліджень.

Розраховано на студентів, слухачів, аспірантів та викладачів як гуманітарних, так й технічних навчальних закладів, державних службовців і законотворців, а також усіх, хто цікавиться дослідженнями впливу інформаційних процесів на суспільне життя. Виданням може використовуватися у навчальному процесі.

ЗМІСТ

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ	9
ПОКАЖЧИК СТАТЕЙ	12
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	15
ПЕРЕДНЄ СЛОВО (ВСТУП ДО СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ІНФОРМОЛОГІЇ)	17
ВСТУП	24
РОЗДІЛ І ГЛОСАРІЙ	26
РОЗДІЛ ІІ СУБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ	272
РОЗДІЛ ІІІ НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ	319
РОЗДІЛ ІV НАУКОВІ ПОШУКИ	370
ДОДАТКИ	400
ПІСЛЯМОВА	470

СОДЕРЖАНИЕ

УЧАСТНИКИ ПРОЕКТА	9
УКАЗАТЕЛЬ СТАТЕЙ	12
ПЕРЕЧЕНЬ УСЛОВНЫХ СОКРАЩЕНИЙ	15
ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО (ВВЕДЕНИЕ В СОЦИОГУМАНИТАРНУЮ ИНФОРМОЛОГИЮ)	17
ПРЕДИСЛОВИЕ	24
РАЗДЕЛ І ГЛОССАРИЙ	26

РАЗДЕЛ II	
<i>СУБЪЕКТЫ ОРГНИЗАЦИОННОГО И НАУЧНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФОРМАТИЗАЦИИ</i>	272
РАЗДЕЛ III	
<i>НАЦИОНАЛЬНЫЙ НАУЧНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ</i>	319
РАЗДЕЛ IV	
<i>НАУЧНЫЕ ПОИСКИ</i>	370
ПРИЛОЖЕНИЯ	400
ПОСЛЕСЛОВИЕ	470

CONTENT

LIST OF ABBREVIATIONS	9
ARTICLE INDEX	12
ПЕРЕЧЕНЬ УСЛОВНЫХ СОКРАЩЕНИЙ	15
PREFACE	
(INTRODUCTION TO SOCIOHUMANITARIAN INFORMOLOGY)	17
INTRODUCTION	24
SECTION I	
<i>GLOSSARY</i>	26
SECTION II	
<i>SUBJECTS OF ORGNIZATIONAL AND SCIENTIFIC SUPPORT THE INFORMATZISATION</i>	272
SECTION III	
<i>NATIONAL SCIENTIFIC POTENTIAL</i>	319
SECTION IV	
<i>SCIENTIFIC SEARCH</i>	370
APPENDICES	400
AFTERWORD	470

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Арістова Ірина Василівна – доктор юридичних наук, професор;

Бандурка Олександр Маркович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України;

Баранов Олександр Андрійович – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, Заслужений діяч науки і техніки України;

Беляков Костянтин Іванович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України;

Брижко Валерій Михайлович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Гурковський Володимир Ігорович – доктор наук з державного управління, професор;

Данильян Олег Геннадійович – доктор філософських наук, професор;

Давидова Ірина Віталіївна – доктор юридичних наук, доцент;

Дзьобань Олександр Петрович – доктор філософських наук, професор;

Заярний Олег Анатолійович – доктор юридичних наук, доцент;

Калюжний Ростислав Андрійович – доктор юридичних наук, професор;

Ківалов Сергій Васильович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України;

Компанцева Лариса Феліксівна – доктор філологічних наук, професор;

Кормич Борис Анатолійович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Корж Ігор Федорович – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;

Кохановська Олена Велеоніівна – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

Красноступ Ганна Миколаївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Курилюк Юрій Богданович – кандидат юридичних наук;

Кузнєцова Наталія Семенівна – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

Ланде Дмитро Володимирович – доктор технічних наук, професор, академік Української академії наук;

Луць Володимир Васильович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

Марущак Анатолій Іванович – доктор юридичних наук, професор;

Мельник Костянтин Сергійович – кандидат юридичних наук;

Настюк Василь Якович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Новицька Наталія Борисівна – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;

Новицький Андрій Миколайович – доктор юридичних наук, професор;

Пилипчук Володимир Григорович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

Сіренко Василь Федорович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАН України, академік Національна академія правових наук України;

Снитко Олена Степанівна – доктор філологічних наук, професор;

Тацій Василь Якович – доктор юридичних наук, професор, Почесний президент Національної академії правових наук України, академік НАН України;

Тихомиров Олександр Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент;

Трубін Ігор Олексійович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Цимбалюк Віталій Степанович – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;

Харитонова Олена Іванівна – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Харитонов Євген Олегович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Хлевицький Віталій Борисович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Швець Микола Якович – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України.

«Всі науки пов'язані між собою настільки,
що набагато легше вивчати їх усі відразу,
чим відокремлюючи одну від інших»

Рене Декарт

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

(ВСТУП ДО СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ІНФОРМОЛОГІЇ)

Нинішня епоха дедалі більше породжує нові суспільні проблеми, для успішного розв'язання яких потрібні дослідження на перетині різних наук, де відбувається їх взаємодія, взаємодоповнення і взаємозбагачення. Саме таким міждисциплінарним «перехрестям» стала сфера досліджень феномена інформації, наявних у суспільстві явищ і породжених ними наслідків, процесів, тенденцій та відносин, які існують і функціонують у формі цілісної єдності й взаємодії інформаційної активності, інформаційного спадку та інформаційної культури. Інформація – одне із центральних понять сучасних наукових знань, що все частіше розглядається як один з компонентів буття поряд з речовиною та енергією. Саме інформаційні процеси складають основу багатьох наукових дисциплін.

Загальне значення природи інформації як явища визначає передумови інформаційного підходу як загальнонаукового методу пізнання й організації досліджень. Інформаційний вимір знань дозволяє виявити додаткові властивості й риси наукової системи, які в сукупності визначають її інформаційний сенс.

Але аналіз сучасних досліджень стану і структури наукових знань, що покликані вивчати інформацію та пов'язані з нею суспільні явища й процеси, засвідчує повну відсутність єдиного підходу до їх структуризації в сьогочасному наукознавстві. І в цьому, на нашу думку, немає нічого дивного. Така ситуація

зумовлена процесами глобалізації та інтенсивного переходу суспільства від індустріального до інформаційного – інформатизацією, зміною існуючої загальної системи наукових і практичних уявлень про інформацію, формуванням нової інформаційної парадигми. Не є винятком і суспільні (соціальні) та гуманітарні науки.

Соціогуманітарна інформологія як міждисциплінарна система знань припускає інтеграцію й диференціацію дисциплін з метою створення нової онтології і сучасних методів та технологій для роботи з інформаційними об'єктами.

Водночас відомо, що диференціація та інтеграція наук і наукових досліджень перебувають у діалектичній єдності, в єдності й боротьбі протилежностей – роз'єднання та об'єднання. Ці протилежності взаємно обумовлюють одна одну. Диференціація розуміється як процес розподілу науки на спеціалізовані напрями, виділення нових наук у самостійні царини знань. Інтеграція – як систематизований синтез наук на основі їхнього взаємозв'язку, взаємопроникнення і взаємодії методів, ідей, концепцій, теорій. Саме таким чином через нові форми взаємозв'язку всіх гілок наукового знання розкривається парадигма цілісності та інтегративності наукового знання.

Формально диференціація, що веде до спеціалізації та індивідуалізації науки зі своїми поняттями, засобами та мовою, є шляхом до відособлення наукової галузі, до міжнаукового розмежування. Так може відбуватися, якщо превалюють тенденції до розподілу і самозамикання, розриву міжнаукових зв'язків, відірваності понятійної та аксіоматичної бази конкретного напрямку науки від інших знань. Але в реальності сама диференціація здійснюється через інтеграцію, вона несе в собі елементи інтеграції і є однією з необхідних умов розвитку науки загалом.

Так, не виникає сумнівів, що інформаційні процеси входять до складу предмету досліджень філософії, права, державного управління, політології, соціології, соціальних комунікацій, педагогіки, психології тощо. Більш конкретно зазначені процеси виявляються в напрямках досліджень за окремими спеціальностями згаданих наук.

Прикладом може бути галузь знань «Право» в якій виділяється інституція наукових досліджень «Інформаційне право», як «сукупність доктринальних положень юридичної науки та правових норм, що утворюють самостійний масив національного законодавства, ратифікованих Україною норм міжнародного права, а також стан правової свідомості суб'єктів інформаційної діяльності й відносин, пов'язаних з інформаційними ресурсами, функціонуванням інформаційних систем, створенням та застосуванням інформаційних технологій, спрямованих на забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, їхніх організацій, держави та суспільства загалом, адекватної реакції юридичної системи на порушення встановлених законодавством норм, їх убезпечення в межах забезпечення інформаційної безпеки»*. Комплексний характер інформаційного права пояснюється природою суспільних відносин, що виникають у процесі обігу інформації та мають як приватно-правову, так і публічно-правову сутність. Саме цей фактор обумовлює нерозривні взаємозв'язки досліджень інших галузей права (цивільного, кримінального, адміністративного тощо).

Для інтеграції множини наук, що мають соціогуманітарний зміст, в одне системне утворення необхідна спільна «наукова платформа», якою є інформація та відповідні ресурси.

Поряд із цим у сучасній науці доктринально виділяється науковий напрям «інформологія» – узагальнена назва наук про інформацію. Термін «інформологія» походить від латинського *informatio* – пояснення, виклад, тлумачення, поняття і грецького *λογος* – слово, знання, вчення. Об'єктом дослідження інформології є інформація. У наукознавстві розглядається теоретична та прикладна інформологія.

До прикладної інформології відносять:

- теорію інформації – *information theory* (застосування інформології до кібернетики);
- інформатику – *informatics* (застосування інформології до комп'ютерної техніки та програмування);

* Беляков К.І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення: монографія. Київ: КВІЦ, 2008. С. 144

- теорію масової інформації (застосування інформології до ЗМІ й журналістикознавства);
- інформаційні вимірювання мови (застосування інформології до лінгвістики);
- науково-технічну інформацію – *scientific information* (застосування інформології до науково-технічної літератури);
- представлення знань – *knowledge science* (застосування інформології до теорії штучного інтелекту);
- інформаційні вимірювання в генетиці – *bioinformatics* (застосування інформології до генетики);
- пошук інформації – *information retrieval* (застосування інформології до документознавства, зокрема до бібліотекознавства, архівознавства, баз даних, у тому числі й Інтернет).

Виокремлюються також теоретичні напрями інформології:

- філософські напрями у вивченні інформації;
- історія інформаційного розвитку суспільства;
- методологічні основи інформології;
- інформаційна модель процесу керування;
- визначення інформації;
- аксіоми інформології;
- базові закони інформології;
- одиниці вимірювання кількості інформації;
- особливості класичної (імовірнісної) та неklasичних концепцій інформології;
- загальні питання кодування інформації;
- повідомлення як носій інформації та будова повідомлення;
- загальні питання передачі інформації;
- носії інформації (загальні питання);
- загальні (фундаментальні) властивості інформації.

Наведений перелік розділів прикладної інформології є неповним і постійно розширюється*.

* Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації. Львів: Афіша, 2008. 290 с.; Partyko Z.V. The modern paradigm of information science: Informology // Automatic documentation and mathematical linguistics. Translations of selected articles from nauchno-tekhnicheskaiia informatsiia. 2009. Vol. 43. № 6. P. 311–320.

Книги, які можуть вас зацікавити



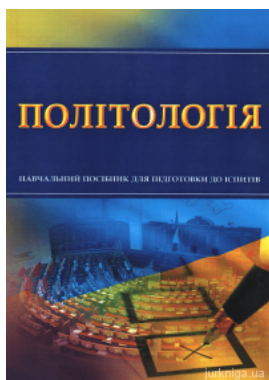
Енциклопедія
соціогуманитарної
інформології. Том 2



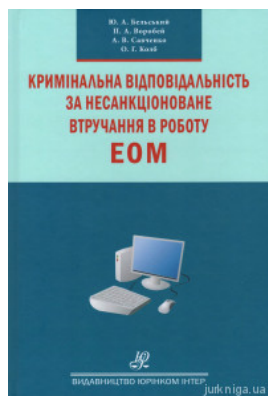
Юридичне
документознавство.
Навчальний посібник
для підготовки до
іспитів



Українська мова за
професійним
спрямуванням.
Навчальний посібник
для підготовки до
іспитів



Політологія.
Навчальний посібник
для підготовки до
іспитів



Кримінальна
відповідальність за
несанкціоноване
втручання в роботу
ЕОМ



Український правопис:
нова редакція.
Навчальний посібник

Перейти до галузі права
Інформаційне право



Перейти на сайт →